

УДК 811.111'373.46:33

doi: 10.20998/2227-6890.2024.1.15

В.М. ШЕВЧЕНКО

ІСТОРИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ ЕКСПРЕСИВНОГО ПЕРФОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ВИБАЧЕННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ XV–XXI СТ.

Статтю присвячено вивченню історичного варіювання експресивного мовленнєвого акту вибачення у німецькомовному діалогічному дискурсі та встановленню сталих та перемінних характеристик експресивних перформативів із семантикою вибачення в діахронії. Історичні зміни експресивних перформативних мовленнєвих актів охоплюють перформативні дієслова і їх прагматичні маркери. У дискурсі XX–XXI ст. зменшується кількість експліцитних перформативних дієслів та маркерів із семантикою вибачення і натомість спостерігається збільшення частотності імпліцитних експресивних перформативів, а також експресивних перформативних мовленнєвих актів вибачення у метакомунікативній функції.

Ключові слова: діахронія, історичне варіювання, експресив, обсолетизація, перформатив, прагматичний маркер.

V.M. SHEVCHENKO

HISTORICAL VARIATION OF THE EXPRESSIVE PERFORMATIVE SPEECH ACT OF APOLOGY IN THE GERMAN-LANGUAGE DIALOGIC DISCOURSE OF THE XV- XXI CENTURIES

The article is devoted to the study of the historical dynamics of expressive speech acts of performative forms in the German dialogical discourse and defining diachronically permanent and variable characteristics of expressive performative acts. Historical changes in expressive performative speech acts include performative verbs and their pragmatic markers. In the discourse of the XX–XXI centuries, the number of explicit performative verbs and markers with the semantics of apology decreases, while the frequency of implicit expressive performatives and expressive performative speech acts of apology in the metacommunicative function increases.

Key words: diachrony, historical variation, expressive, obsoletization, performative, pragmatic marker.

Постановка проблеми. З утвердженням у мовознавстві когнітивно – комунікативної парадигми [2; 6], яка акцентує антропоцентричний погляд на мовні й мовленнєві явища, зокрема діяльнісний підхід до досліджуваних явищ, актуальності набувають дослідження різних видів мовленнєвих актів (далі – МА), зокрема перформативних МА. Вслід за Л.Р. Безуглою ми розуміємо перформатив не як окремий клас, а як функцію, яка властива іллокутивним дієсловом і, отже, висловленням, які містять ці дієслова в певних умовах [2, с. 344–350]. Досліджуючи перформативні МА, ми маємо на увазі не окремий іллокутивний тип, а форму оформлення висловлення, що може бути властивою МА будь-якого іллокутивного типу, «специфічний спосіб реалізації іллокутивного акту» [14, с. 38].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвістиці широко дискутується низка питань, пов'язаних з перформативами, досліджувалися перед усім: сутність перформативності [7, с. 166; 10, с. 355; 21, с. 85; 25, с. 163–173]; лексичні та прагматичні якості перформативних висловлень (далі – ПВ) [12008, с. 31–36; 9, с. 257–276; 13, с. 151–172; 15, с. 11–32]; їхні пропозиції [8, с. 93–110; 14, с. 175–196]; їх відношення до непрямих МА [3, с. 344–350; 12, с. 463–469]; метакомунікативна функція перформативів [6, с. 202–231; 17, с. 323].

Усе ж вивчення перформативів на рівні діахронії в рамках історичної прагмалінгвістики досі не отримало достатнього висвітлення, що підкреслює необхідність подальшого розгляду діахронічного варіювання перформативних МА. З одного боку, дослідження в плані діахронії дозволяють пролити

світло на невирішені питання синхронної прагматики як теоретичного, так і практичного плану, з іншого боку, будь-яка лінгвістична дисципліна, як зазначав ще Е. Коссеріу, не може замкнутися в рамках сучасного стану досліджуваних явищ і повинна бути доповнена відомостями про їх історичний розвиток, адже мова і мовлення є вищцями, які розвиваються [11, р. 143-347].

Звернення до діахронічного варіювання експресивних перформативів у німецькомовному діалогічному дискурсі у межах нашого дослідження зумовлює актуальність обраної теми.

Метою статті є визначення особливостей вживання експресивних перформативних МА та встановлення сталих та перемінних характеристик експресивного перформативного МА вибачення у діахронії шляхом простеження змін локутивного та іллокутивного аспектів цього типу МА на матеріалі творів художньої літератури німецьких авторів XV–XVI ст. і XX–XXI ст. Завданням є проаналізувати історичні зміни експресивних перформативів із семантикою вибачення, визначити маркери вибачення, а також розглянути їх прагмасемантичні різновиди. Об'єктом дослідження виступають експресивні МА вибачення, предметом – їх історичне варіювання в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст.

Для діахронічного аналізу в якості матеріалу дослідження виділяємо два синхронні відрізки – XV–XVI ст. (драматичні твори Г. Сакса, Я. Айрера, В. Рабера) і XX–XXI ст. (драматичні твори авторів сучасної Німеччини).

Виклад основного матеріалу. Перформативний МА вибачення як різновид комунікативного типу досліджувався багатьма вченими (Дж. Остін, Дж. Серль, Ю.Д. Мартен-Кліф, Г. Фалькенберг, Т.Т. Врabelь, С. Ліпська та ін.)

Необхідність вибачення з'являється тоді, коли порушено норми кооперативної взаємодії та за наявності у мовця бажання відновити комунікативну гармонію, яка була до здійснення негативного вчинку, тобто, мовець, завдавши адресату шкоди, повинен відчувати, з одного боку, жаль та каяття із приводу скоєного, а з іншого – бажання змінити негативну оцінку його дій, що склалася в адресата. Саме ці обставини спонукають мовця до здійснення особливої комунікативної дії, за допомогою якої він одночасно інформує співрозмовника про свій психологічний стан і намагається виправити ситуацію, що склалася.

Вслід за Дж. Серлем, розглядаємо вибачення як експресивний МА, за допомогою якого мовець висловлює свої почуття. Його іллокутивна мета – передати психологічний стан, що задається умовою щирості відносно стану речей. Дж. Серль звертає увагу на те, що експресиви, можливо, є єдиним класом висловлень, для якого направлення установки відповідності між словами та реальним світом не має значення. Мовець не намагається «підігнати» світ до слів або слова до реального світу [22, с. 36].

У дусі Дж. Серля пропонує таксономію експресивних МА С. Мартен-Кліф (Рис. 1).

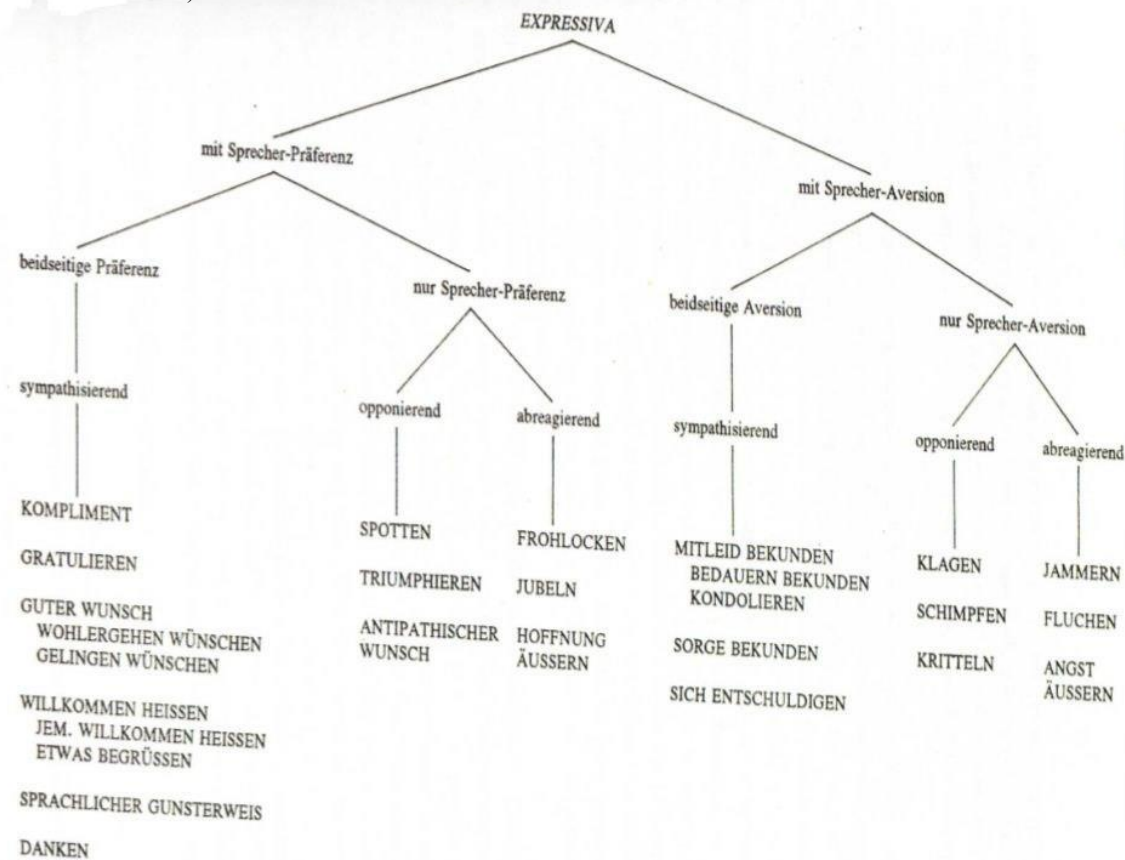

Рис. 1. Класифікація експресивних мовленнєвих актів за С. Мартен-Кліф

У своїй праці «Gefühle ausdrücken. Die expressiven Sprechakte» вчена систематизує ті типи МА, завдяки яким мовець стосовно певної ситуації «дає зрозуміти, як в нього на душі, або, інакше кажучи, такі МА які здійснюються, щоб виражати почуття мовця» - переклад мій В.Ш. [16, с. 6]. Першим кроком С. Мартен-Кліф у своїй класифікації експресивних МА за допомогою компонентів «сприйняття» і «оцінка» розподіляє експресивні МА на дві групи: експресивні МА з відданням переваги мовця і з неприйняттям мовця (Expressiva mit Sprecher-Präferenz und Expressiva mit Sprecher-Aversion). На другому рівні дослідниця більш чітко розмежує підгрупи з відданням переваги обох сторін (Expressiva mit beidseitiger Präferenz), тільки з відданням переваги мовця, неприйняттям обох сторін (Expressiva mit beidseitiger Sprecher-Aversion) та тільки з неприйняттям мовця. На третьому рівні своєї таксономії С. Мартен-Кліф розглядає наступні підгрупи МА: симпатизуючи (sympathisierende), заперечливі (opponierende) та МА з реакцією слухача (abreagierende). Саме до групи симпатизуючих експресивів дослідниця відносить МА вибачення поряд із МА співчуття, жалю, вираженням турботи та ін. В основі дій цього типу – спільна для мовця і слухача негативна оцінка дії, виконаної мовцем. Тому МА вибачення може бути реалізований лише тоді, коли мовець висловлює свій жаль із приводу скоєного ним вчинку, оскільки він виконав дію, яка не була позитивно сприйнята ані ним, ані слухачем [16, с. 302].

МА експресивного типу базується на іллокутивній цілі мовця виразити почуття або психічну установку щодо стану речей, репрезентованого в пропозиції, та перлокутивній цілі зміни емоційного стану адресата [4, с. 166].

Українська дослідниця Є.Л. Ліпська у своїй дисертаційній роботі згрупує перформативні дієслова (далі – ПД) із семою «вибачення» до класу етикетних перформативів за ознакою спільності інтенції, іллокутивної цілі та функції, яку виконують ПД [5, с. 53–54].

Пропонуючи угруповання ПД, німецький дослідник Г. Фалькенберг називає етикетні перформативи неінституційно-ритуальними і у своїй типології відносить перформативний МА вибачення поряд з подякою, співчуттям, привітанням, побажанням – до кондукцій, тобто «ритуальних виражень почуттів» [12, с. 510].

Томаш Томашович Врабель, аналізуючи ПД, та поділяючи їх на шість груп відповідно до їхньої іллокутивної мети, відносить МА вибачення до групи імплікаторів [4, с. 22–29].

При розмежуванні експліцитних та імпліцитних перформативних МА вибачення встановлено, що для здійснення експліцитного МА вибачення, поряд із визнанням відповідальності за скоєний учинок, надзвичайно важливими є почуття жалю та каяття, важливу роль відіграє також соціальний статус мовців:

(1) «Entschuldigen Sie, Herr von Dorsday, daß ich Sie unter diesen Umständen überhaupt bemüht habe. Ich

kann Ihr ablehnendes Verhalten natürlich vollkommen verstehen» [20, S. 342].

У вище наведеному прикладі, Ельза, відчуваючи провину за вчинок свого батька і маючи нижчий соціальний статус, вибачається перед своїм дядьком.

(2) Martin: “Was machen Sie, wenn ich fragen darf?”

Kristine: “Ich? Och, kommt ganz drauf an. Ich habe Goldschmiedin gelernt.”

Martin: “Goldschmiedin. Wie schön. Entschuldigen Sie, ich wollte Sie nicht in Verlegenheit bringen” [23, S. 12].

Імпліцитні перформативні МА вибачення утворені без використання лексичних одиниць із семою 'вибачатися'.

(3) “Ich war bis jetzt an der Maschine, deswegen hab' ich nicht früher angerufen.“ “Du musst dich nicht entschuldigen. Ich kann sowieso nicht schlafen“, sagte Richard [Grueber, S. 23]

У наведеному прикладі адресат трактує це висловлення як вибачення, про що свідчить його репліка у відповідь, хоча воно не містить лексем вибачення.

Простежуючи історичну динаміку МА, можна зазначити, що зміни в мові можуть бути розглянуті не тільки як зміна в структурі самої мови, але й як зміни у вживанні слів та ПВ. З часом розвиток МА може впливати на їх функцію (їх іллокутивну силу, інституціональні фактори) та форму (їх різноманітні лінгвістичні реалізації). За словами Елізабет Трауготт, історичне дослідження МА – це не тільки «прагматичний додаток» до історії мови, воно може бути також міждисциплінарною програмою, яка «піднімає в той самий час різні питання з приводу лінгвістичної типології та універсалій, функції мови, а також когнітивних та соціоісторичних пояснень змін у мові» [24, S. 387] – переклад іншомовних цитат мій В.Ш.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що історичні зміни в сфері вибачень стосуються не тільки частоти та форм вживання ПД вибачення, але й мовних засобів їх актуалізації.

Для дискурсу XV–XVI ст. типовими є форми 1-ї ос. одн. / мн. теп. часу акт. стану дійсн. способу, форми наказового способу, номіналізовані словосполучення, модальні дієслова в різних часових формах, форми умовного стану, віддієслівні перформативні іменники Verzeihung, Entschuldigung, а також вживання у сполученні з дієсловами-інтенсифікаторами tun / haben.

(4) Kain: “O Vater Himmel unser! Laß uns dein Reich geschehen,

Im Himmel und in Erden sehen! Gib uns Verzeihung und täglich Brot

Und alles Ubel, Angst und Not! Amen.“ [18, S. 306].

Прагматичні маркери перформативного МА вибачення одночасно є маркерами, які вказують на ту або іншу історичну епоху. Наприклад, маркери Missetat verzeihen, sich kläglich beim großmächtigen König entschuldigen, um Verzeihung anflehen,

andächtiggleich um Vergebung der Sünden bitten, sich mit Herzleid entschuldigen характерні для німецькомовного дискурсу XV–XVI ст. і вже майже вийшли із вживання у XX–XXI ст.:

(5) Sie fallen alle drei auf Knie und sprechen miteinander:

“Herr Gott in deiner Majestat,
Verzeih uns unser Missetat!
Wann unser Sünd sind größer sehr,
Unzahlbar wie der Sand am Meer“ [19, S. 206].

У дискурсі XX–XXI ст. перформативні МА вибачення не вживаються з дієсловами-інтенсифікаторами, але, на відміну від інших груп перформативних МА, вони можуть містити окрім зазначених форм ПД у 2-й ос. однини / множини чи ввічливої форми наказового способу Entschuldigung, Verzeihen Sie та зворот es tut mir leid.

(6) Herr von Dorsday: “Else! Else!“ – Nun ist er wieder neben mir. – “Verzeihen Sie mir, Else. Auch ich habe nur einen Scherz gemacht, geradeso wie Sie vorher mit der Million“ [20, S. 345].

Для дискурсу XX–XXI ст. характерні такі прагматичні маркери, як um Verzeihung bitten, sich schuldig bekennen та лексичні маркери leider, bedauerlicherweise, dummerweise, зворот es tut mir leid.

Варто зазначити, що зворот es tut mir leid часто вживається в ситуації вибачення, проте може означати не лише вибачення, а й співчуття. Тому визначити його як мовний засіб вибачення можна лише в контексті конкретної комунікативної ситуації.

(7) “Es tut uns sehr Leid, Rüdiger, dass du in die Schusslinie geraten bist, wirklich.“ Sie wandte sich ihm mit einem bedauernden Blick zu.

“Wir möchten uns dafür aufrichtig entschuldigen und ...“

“Schon gut, Frau Senkel“, unterbrach er meine Mutter [Dunker, S. 165].

Результати аналізу фактичного матеріалу свідчать про те, що у дискурсі XX–XXI ст. досить часто вживається перформативні МА вибачення поряд із іншими видами МА, таких як прохання, обіцянка тощо.

(8) “Verzeih“, sagte er, “ich tu’ s wirklich nicht wieder“, schwenkte von der Autobahn ab, fuhr zwischen lieblichen Feldern, an stillen Waldrändern entlang [Boll, S. 109].

Висловлювання вибачень, функція яких полягає у тому, щоб показати комунікативним партнерам знання про дотримання загальних норм поведінки, можна назвати псевдовибаченнями, які характерні тільки для дискурсу XX–XXI ст.

(9) “Verzeihung“, sagte ich, “öffnen Sie jetzt?“ “Ja“, sagte sie, und sie ging an mir vorbei, trug den letzten Laden nach drinnen, und ich hörte, wie sie ihn aufsetzte [Boll, S. 31].

Форма звертання в якості «пом’якшення» прямого вибачення, також зазнає історичних змін. На кінець XV – початок XVI ст. у функції етикетизації часто використовувалась форма gnädiger Herr,

gnädige Frau, які наразі обсолетизувалися. У зазначений період використовувалися звертання durchlauchtiger König, großmächtiger König, edle Königin, die königliche Majestät, які вказували на нижчий соціальний статус адресанта, а також інтенсифікатори іллокутивної сили, що оперують поняттями ‘Бог’, ‘віра’, ‘довіра’ та ін.: Euer Gnaden, himmelischer Vater mein, Herr Gott, allmächtiger Gott, Vater Himmel unser, O lieber Herr, großmächtiger Fürst, unser einiger Wohltäter, Vater in dem Himmelreich та ін. Ці маркери обумовлені екстралінгвістичними факторами вище зазначеної історичної епохи та не вживаються у дискурсі XX–XXI ст.

(10) Sie fallen alle drei auf Knie und sprechen miteinander:

“Herr Gott in deiner Majestat, Verzeih uns unser Missetat!

Wann unser Sünd sind größer sehr, Unzahlbar wie der Sand am Meer“ [19, S. 206]].

Висновки. Простежуючи історичну динаміку перформативних МА вибачення, можна зазначити, що зміни в мові можуть бути розглянуті не тільки як зміна в структурі самої мови, але й як зміни у вживанні перформативних МА. Історичні зміни в сфері перформативних МА вибачень стосуються не тільки частоти та форм вживання ПД вибачення, але й їх прагматичних маркерів.

Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні історичного варіювання інших видів перформативних експресивних МА, зокрема в поглибленні аналізу історичної динаміки експресивних ПВ у метакомунікативній та іллокутивній функції.

Список джерел інформації

1. Бацевич Ф.С. (2008). Прагматичні перформативи: спроба обґрунтування комунікативного статусу. *Мовознавство*. № 1. С. 31–36.
2. Безугла Л.Р. (2008). Когнітивно-прагматичні характеристики імпліцитних смислів у німецькомовному дискурсі : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 Харків. 570 с.
3. Безугла Л.Р. (2008). Мовленнєві акти перформативної форми у німецькомовному дискурсі. Проблеми загального, германського та слов’янського мовознавства. До 70-річчя професора В.В. Левицького : зб. наук. праць. Чернівці : Книги XXI. С. 344–350.
4. Враль Т.Т. (2002) Перформативний аналіз англійського похідного дієслова. Проблеми романогерманської філології: зб. наук. праць. Ужгород : “Патент“, С. 22–29.
5. Липська Є.Л. (2010). Перформативні висловлення в сучасній німецькій мові: семантичний і когнітивно-прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ. 229 с.
6. Шевченко В.М. (2018). Історична динаміка перформативних висловлень в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків. 298 с.
7. Austin J. L. (1962). *How to do things with words*. Cambridge / Mass.: Harvard Univ. Press, P. 166.
8. Bach K. (1992). *How performatives really work: A replay to Searle*. *Linguistics and philosophy*. № 15. P. 93–110.

9. Baumgärtner K. (1977). Lexikalische Systeme möglicher performative. ZGL. Bd. 5. S. 257–276.
10. Brandt M. (1990). Die performativen Äußerungen – eine empirische Studie. Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. Bd. 43. Heft 3. S. 355–369.
11. Coşeriu E. (1977). Leistung und Gren-zen der transformationellen Grammatik. 2. Aufl. Tüb.
12. Falkenberg G. (1989). Explizite Performative sind nicht indirekt. Linguistische Berichte. Heft 124. S. 463–469.
13. Fraser B. (1980). Verdeckte Performative Äußerungen. Sprechakttheorie. Ein Reader / hrsg. und aus dem Engl. üb. von P. Kußmaul. Wiesbaden: Athenaion, S. 151–172.
14. Grewendorf G. (1979). Haben explizit performative Äußerungen einen Wahrheitswert? Sprechakttheorie und Semantik. Fr./M. : Suhrkamp, 1979. S. 175–196.
15. Harras G. (2001). Performativität, Sprechakte und Sprechaktverben. Kommunikationsverben: Konzeptuelle Ordnung und semantische Repräsentation. Tübingen : Narr. S. 11–32.
16. Martin-Cleef S. (1991). Gefühle ausdrücken. Die expressiven Sprechakte. Goppingen : Kummerle, 371 S.
17. Meyer-Hermann R. (1979). Haben “performative Formeln« und/oder “performative Äußerungen" eine metakommunikative Funktion? (Hg.) Grundfragen der Textwissenschaft. Amsterdam : Rodopi, 323 S.
18. Sachs H. (1992). Die ungleichen Kinder Evae. Tragödien und Komödien. Aufl. 1. Berlin und Weimar : Aufbau-Verlag, Bd. 2. S. 281–315.
19. Sachs H. (1972). Die Judith. Werke in zwei Bänden. Berlin : Aufbau-Verlag. Bd. 2. S. 206.
20. Schnitzler A. (1961). Fräulein Else. Gesammelte Werke. Die erzählenden Schriften. 2 Bände. Fr./M., B. 1. S. 345.
21. Searle J.R. (1982). Ausdruck und Bedeutung / Frankfurt am Main : Suhrkamp, 211 s.
22. Searle J.R. (2001). How Performatives Work / Essays in Speech Act Theory. Amsterdam, Philadelphia : Benjamins, P. 85–107.
23. Strauß B. (1982). Die Fremdenführerin. München: Taschenbuch Verlag, S. 12.
24. Traugott E., Bernd H. (1991). Approaches to Grammaticalization. Amsterdam : Benjamins, P. 387.
25. Wilske L. (1983). Zur Rolle performativer Verben. Ausdrücke in Satzbedeutung und Textsinn. Linguistische Studien, 107/2 Berlin. S. 163–173.
5. Lipska Ye.L. (2010). Performatyvni vyslovlennia v suchasniï nimetskiï movi: semantichni i kohnityvno-prahmatychnyi aspekty : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Kyiv. 229 s.
6. Shevchenko V.M. (2018). Istorychna dynamika performatyvnykh vyslovlenn v nimetskomovnomu dialohichnomu dyskursi XV–XXI stolit : dys. ... kand. fylol. nauk : 10.02.04. Kharkiv. 298 s.
7. Austin J. L. (1962). How to do things with words. Cambridge / Mass.: Harvard Univ. Press, P. 166.
8. Bach K. (1992). How performatives really work: A replay to Searle. Linguistics and philosophy. № 15. P. 93–110.
9. Baumgärtner K. (1977). Lexikalische Systeme möglicher performative. ZGL. Bd. 5. S. 257–276.
10. Brandt M. (1990). Die performativen Äußerungen – eine empirische Studie. Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. Bd. 43. Heft 3. S. 355–369.
11. Coşeriu E. (1977). Leistung und Gren-zen der transformationellen Grammatik. 2. Aufl. Tüb.
12. Falkenberg G. (1989). Explizite Performative sind nicht indirekt. Linguistische Berichte. Heft 124. S. 463–469.
13. Fraser B. (1980). Verdeckte Performative Äußerungen. Sprechakttheorie. Ein Reader / hrsg. und aus dem Engl. üb. von P. Kußmaul. Wiesbaden: Athenaion, S. 151–172.
14. Grewendorf G. (1979). Haben explizit performative Äußerungen einen Wahrheitswert? Sprechakttheorie und Semantik. Fr./M. : Suhrkamp, 1979. S. 175–196.
15. Harras G. (2001). Performativität, Sprechakte und Sprechaktverben. Kommunikationsverben: Konzeptuelle Ordnung und semantische Repräsentation. Tübingen : Narr. S. 11–32.
16. Martin-Cleef S. (1991). Gefühle ausdrücken. Die expressiven Sprechakte. Goppingen : Kummerle, 371 S.
17. Meyer-Hermann R. (1979). Haben “performative Formeln« und/oder “performative Äußerungen" eine metakommunikative Funktion? (Hg.) Grundfragen der Textwissenschaft. Amsterdam : Rodopi, 323 S.
18. Sachs H. (1992). Die ungleichen Kinder Evae. Tragödien und Komödien. Aufl. 1. Berlin und Weimar : Aufbau-Verlag, Bd. 2. S. 281–315.
19. Sachs H. (1972). Die Judith. Werke in zwei Bänden. Berlin : Aufbau-Verlag. Bd. 2. S. 206.
20. Schnitzler A. (1961). Fräulein Else. Gesammelte Werke. Die erzählenden Schriften. 2 Bände. Fr./M., B. 1. S. 345.
21. Searle J.R. (1982). Ausdruck und Bedeutung / Frankfurt am Main : Suhrkamp, 211 s.
22. Searle J.R. (2001). How Performatives Work / Essays in Speech Act Theory. Amsterdam, Philadelphia : Benjamins, P. 85–107.
23. Strauß B. (1982). Die Fremdenführerin. München: Taschenbuch Verlag, S. 12.
24. Traugott E., Bernd H. (1991). Approaches to Grammaticalization. Amsterdam : Benjamins, P. 387.
25. Wilske L. (1983). Zur Rolle performativer Verben. Ausdrücke in Satzbedeutung und Textsinn. Linguistische Studien, 107/2 Berlin. S. 163–173.

References (transliterated)

1. Batsevych F.S. (2008). Prahmatychni performatyvy: sprobha obhruntuvannia komunikatyvnoho statusu. Movoznavstvo. № 1. S. 31–36.
2. Bezhla L.R. (2008). Kohnityvno-prahmatychni kharakterystyky implitsytnykh smysliv u nimetskomovnomu dyskursi : dys. ... doktora filol. nauk : 10.02.04 Kharkiv. 570 s.
3. Bezhla L.R. (2008). Movlennievi akty performatyvnoi formy u nimetskomovnomu dyskursi. Problemy zahalnoho, hermanskoho ta slovianskoho movoznavstva. Do 70-richchia profesora V.V. Levvytskoho : zb. nauk. prats. Chernivtsi : Knyhy KhKhI. S. 344–350.
4. Vrabel T.T. (2002) Performatyvnyi analiz anhliiskoho pokhidnoho diieslova. Problemy romano-hermanskoi filolohii: zb. nauk. prats. Uzhhorod : “Patent“, S. 22–29.

Надійшла (received) 20.05.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Шевченко Вікторія Миколаївна (Shevchenko Viktoriia) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», кандидат філологічних наук, доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4611-6423>